

Kapisztrán Szent János emlékei nyomában Itáliában

Az itáliai származású Kapisztrán Szent János élete hetven évéből mindössze az utolsó másfelet töltötte Magyarországon. Ez az időszak, és elsősorban a nándorfehérvári diadal azonban olyan nagy jelentőségű volt az ország életében, hogy őt a legfontosabb magyar szentek között tartjuk számon.

Giovanni da Capestrano 1386. június 24-én született a dél-itáliai Capestrano városkában. Apja német zsoldoskapitány volt, aki az akkor Nápolyban uralkodó Anjouk udvarával került 1382-ben Itáliába, s az Abruzzók egyik kis városában telepedett le. János rendkívül tehetséges gyermek volt, ezért Perugiába küldték, ahol az egyetemen egyházi és polgári jogot tanult. Huszonnégy évesen a nápolyi törvényszék elnökévé nevezték ki, majd rövidesen Perugia és környéke kormányzója lett. Egy beháború során elfogták és bebörtönözték. Sikertelen szökési kísérlete után, a börtönben érlelődött meg az elhatározás, hogy szakít addigi világi életével, s ferences szerzetes lesz. A rend azonban csak nehezen, nyilvános vezeklés után fogadta be, 1416-ban.

Sienai Bernardin tanítványa és követője lett, akivel a következő években együtt járták az Abruzzók településeit, prédikáltak és a rend szigorú, obszerváns irányzata jegyében számos kolostort alapítottak. Nagy hatású, több órás prédikációi hatalmas, olykor száz ezres tömegeket vonzottak. Olyan kisugárzással rendelkezett, ami teljesen hatalmába kerítette hallgatóságát. A legjelesebb békeközvetítők közt tartották számon, aki ügyes szónoklatával képes lecsillapítani az indulatokat, és békét teremteni a háborús felek között. 1442-ben a pápa megbízásából franciaországi, flandriai követségbe utazott, 1451-től pedig a Habsburgok és a német fejedelmek országait járta, mint a pápa apostoli nunciusa. Csehországban a huszitizmus ellen küzdött, vitázott, prédikált. Az emberek nemcsak beszédei, hanem csodás gyógyításai miatt is özhöltek hozzá.

1453-ban elesett Konstantinápoly, a pápa keresztes hadjáratra szólította fel Európa uralkodóit, és felajánlotta e célra az egyházi jövedelmek tizedrészét. Ettől kezdve Kapisztrán János fő tevékenységét a török elleni háború megszervezése jelentette. 1455 májusában Magyarországra utazott, bejárta az egész országot, felvette a kapcsolatot a főurakkal. Hunyadi János mindent megbeszélt vele, és kikérte tanácsát. 1456 tavaszán toborzó körútra indult, s július elején érkezett a keresztes sereggel Nándorfehérvárra. A fegyvertelen barát szinte fanatizálta híveit, akik kizárólag neki engedelmeskedtek, és sokszor Hunyadi parancsai ellenére cselekedtek. A döntő török roham napján, július 22-én is Hunyadi tiltása ellenére vezette rohamra a kereszteseket, akiket a török lovasság visszaszorított, de ágyúit őrizetlenül hagyta. Hunyadi felismerve a lehetőséget, kitért a várból az ágyúkat elfoglalta és azokat a törökök hátába irányította. Ez el is döntötte az ütközetet. A diadalt az egész keresztény világ ünnepelte. A győzelem fölött érzett örömtől azonban beárnyékolta az időközben kitért pestisjárvány. A betegség Hunyadi Jánost is utolérte, s három héttel később, augusztus 11-én Zimony várában halt meg. Kapisztrán utánament, és halála percéig mellette tartózkodott, majd gyönyörű szavakkal búcsúztatta. De ekkor már ő is megbetegedett, Újlakra ment, ahol október 23-án érte a halál. Az újlaki ferences kolostorban temették el, sírjánál számos csoda történt, és valóságos búcsújáró hely lett. A török hódoltság korában holttestének nyoma veszett. 1690-ben avatták szentté.

Capestrano az Abruzzó tartomány keleti részén, a Tirino folyó völgyében fekszik, egy csaknem 500 méter magasságú domb tetején, és mintegy ezer lakosa van. Itt került elő 1934-ben a világhírű „*Kapisztránói harcos*”, egy 209 cm magas, különös, széles karimájú kalapot és arcán maszkot viselő, fegyveres harcos bronzszobra, a Kr. e. VI. századból, amit jelenleg a Chietiben a Nemzeti Régészeti Múzeumban őriznek. Számunkra azonban a ferences szerzetes szállóhelyeként lett fontos hely. Látogatásunk éppen a nándorfehérvári diadal 550. évfordulójának napján, egy forró júliusi napon történt. Kel-

lemes örömmel tölt el, hogy a város táblájánál magyarul is üdvözlük a látogatót, s felsorolják a testvérelépüléseket, Budapest I. kerületét és a kaliforniai San Juan Capistrano városát.

A városka központjában, a piactér egyik végén található a középkori, kőbástyás, belső udvarú Piccolimini várkastély, vele átellenben áll a barokk *plébániatemplom*. A templom mennyezeti freskóján a nándorfehérvári csatában a keresztet maga előtt tartó ferences szerzetest ábrázolták. Kapisztrán Szent János *szülőháza* zezugos utcákon haladva közelíthető meg. Külső falán olasz nyelvű emléktábla található. A ház bútoraikat magyarországi középkori bútorrajzok alapján, magyar katonák készítették el. A falon Gudics József Firenzében élt szobrászművész réz domborműve látható. A Kapisztrán János alapította Szent Ferenc *ferences kolostor* ma az ő nevét viseli (*Convento di San Giovanni*), a várossal szemközti olivafákkal benőtt dombon található. Előtte a szent modern szobra, a bejárat mellett 1956-ban állított olasz nyelvű emléktábla található. A kolostortemplom egyik jobboldali kápolnájában áll Kapisztrán Szent János oltára, közepén a szent szobrával. Az oltártól balra és jobbra lévő falakon monumentális freskók láthatók, az egyik a nándorfehérvári csatát, a másik Szent János halálát ábrázolja. A freskók 1955-ben készültek. A kolostor kerengőjében a falakon a szent életéből vett események láthatók. A rendház könyvtárában fennmaradt Kapisztrán Szent János levéltára, köztük több mint száz magyar vonatkozású, a magyar királytól, Hunyadi Jánostól, Szilágyi Mihálytól és más főuraktól kapott levele, személyes kéziratai, könyvei. A kolostor tulajdonában van egy a budapesti Kapisztrán teret ábrázoló, Trizny Máttyás akvarell és számos Prokop Péter festmény. A kolostorban őrzik a szent saruját, kesztyűjét, fejfedőjét.

Capestranoval az Olaszországban élő emigráns magyarok vették fel a kapcsolatot 1966-ban, akik az 1956-os forradalom tizedik évfordulóját ünnepelték. Készült egy emléktábla is, amely összekapcsolja a szent halálának éppen ötszázadik évfordulóján kitört magyar forradalom eszméjét a pogányság elleni harccal. (Olaszországban még egy 56-os emlékmű található: Bolzanóban.) 1966 óta a magyarok minden október 23-án részt vesznek Capestranóban a szent ünnepén. 1987 óta a magyar honvédség képviselői, 1990-től a Magyar Köztársaság római és vatikáni nagykövetei is megjelentek. Ezen a napon ünnepi felvonulást tartanak a városban Szent János ezüstsobrával, melyet korabeli öltözetű fiatalok a városháza elé visznek, megkoszorúzzák a magyar emlékművet, a ferences kolostortemplomban ünnepi szentmisét, a városházán díszünnepséget tartanak. 1997-ben létesített testvérvárosi kapcsolatot Capestranoval Budapest I. kerülete, a budai Vármegyed, akik szintén képviseltetik magukat az ünnepségen.

L'Aquila, az Abruzzó tartomány székhelye mindössze 40 km-re található Capestranótól. A városban szintén több magyar vonatkozású emlék található. A *San Bernardino templom*ot Kapisztrán János kérésére 1454-ben kezdték építeni, tíz évvel Bernardin halála után, és 1472-re készült el. A jobb oldali ötödik kápolnában van Sienai Szent Bernardin reneszánsz síremléke. A *templomban* a szentélytől balra látható Kapisztrán Szent János oltára, egy nagyméretű festménnyel, ami a nándorfehérvári ütközetet ábrázolja, a szent fölött angyalokkal. A hozzá tartozó kolostorban Prokop Péter festménye Hunyadi Jánost ábrázolja. A *Santa Chiara templomban* is található egy Kapisztrán kép. A legtöbb látnivaló azonban a *San Giuliano templomban* és kolostorban található. A templomban látható Kapisztrán Szent János keresztjének másolata, vele szemben a szent oltára. A képen János egyik kezében a keresztet, a másikban zászlót tart, s háttérben zajlik a csata. A *kolostor* kerengőjében, a boltzatokban freskó sorozat mutatja be életét, csodás tetteit, főleg a magyarországi eseményeket, a csata mozzanatait, újlaki halálát. Freskók ábrázolják Kapisztrán születését, elfogását és megtérését, felszentelését, inkvizitori tevékenységét, térítő útját. A freskókon más magyar szentek képeit is felfedezhetjük. A kolostorban őrzik János köpenyét, fejfedőjét.

A XVI. század elején épült vár, a *Castello Spagnolo* ma remek múzeumnak ad otthont (*Museo Nazionale d'Abruzzo*), szép táblaképekkel, szobrokkal. Egy XV. századi szárnycsúszós középső tábláján a zászlót tartó Kapisztrán Szent János alakja látható. Két oldalán két-két kép található életéből: az egyik oldalon az imádkozó Kapisztránt valamint a nándorfehérvári csatát, a másik oldalon a prédikáló szentet, alatta halálát festették meg. Egy másik gótikus táblaképen közepén Szűz Máriát a gyermek Jézussal ábrázolták, kétoldalt ferences szentekkel, köztük Jánossal. A hangulatos város főterén 1307 óta tartanak vásárt, minden nap hajnaltól délig árusok tömege kínálja portékáit, de délutánra gyönyörű rendet tesznek. Kapisztrán Szent János minden bizonnyal itt tartotta nagyhatású beszédeit, amikor a városban prédikált.

Az Abruzzók vidéken még Lanciano, Ortona, Sulmona, Teramo, Celano, Caramanico, Orsogna, Campli, Atri településeken alapított ferences kolostorokat, de Itália szinte minden városában megfordult. Mi Rómában folytatjuk emlékező utunkat.

Róma központjában emelkedik a kapitóliumi domb, mely az ókorban a rómaiak legfőbb vallási kultuszhelye volt. Tetején vár védte a várost, a várdombon a legfőbb pogány templom, a kapitóliumi Jupiter-templom, valamint Juno istennő szentélye állott. A legenda szerint Augustus császárnak megjósolták, hogy a régi istenek helyett Jézus születésével új világ kezdődik. A jóslat helyén a császár egy oltárt állíttatott. A kereszténység az V. században Mária templomot emelt az oltár fölé. A *Santa Maria d'Aracoeli templom* nevét erről az oltárról kapta. 1249-ben IV. Ince pápa a ferencesekre bízta a templomot, akik átépítették, bővítették. 1443-ban a nagy tekintélyű Kapisztrán János rávette IV. Jenő pápát, hogy az obszervánsoknak adja át, ami a következő év elején meg is történt. János kitataroztatta a templomot, s maga tartotta az első prédikációkat. Ma egy oltár emlékezik rá, a főhajó baloldalán, az utolsó pillérénél. A nagy alakú oltárkép Jánost ábrázolja, bal kezében zászlóval, a másikban feszülettel. A kép fölött felirat is őrzi emlékét. A templomban még egy kápolnát mindenképpen érdemes felkeresni. A jobb oldali első kápolnát a perugiai művész, Pintorucchio festette ki, 1485–1486-ban, a falfestményeken többek között a már többször emlegetett Szent Bernardin életéből vett jelenetek láthatók.

Kapisztrán Szent János emlékezete élő a közép-itáliai városokban. A képi ábrázolások nagy része a nándorfehérvári diadalt állítja a középpontba, míg a szent itáliai vagy más országbeli tevékenységét kevesebb helyen mutatják be. Ez is bizonyítja, hogy az utókor művészei tisztában voltak ennek a győzelemnek a jelentőségével. Ha akkor Nándorfehérvár s vele együtt Magyarország elesik, talán az egész európai történelem máshogy alakul. Abban a korban azonban Európa gyorsan felejtett, talán ezért is húzódnak több mint két évszázadon keresztül szentté avatása. Kapisztrán Szent János Hunyadi Jánossal együtt beírta nevét Európa történelmébe, együtt szolgálnak példaképül a keresztény Európának.

Udvarhelyi Nándor

Felhasznált irodalom: Horvát Zoltán György: *Képek a középkori Itália magyar emlékeiből.* Bp. 2003.; Kulcsár Péter: *Kapisztrán János.* Bp.1987.; Mihály Melinda: *Fontosabb olaszországi magyar emlékek, műemlékek.* Róma én.; Tóth K. János: *Római virágszedés.* Bécs 1988.

Mennyezetfreskó a Capestrano plébániatemplomban